CASE VECHI DE PE CALEA MOȘILOR

Ciprian Buzilă

Keywords: Moşilor „royal bridge", architectural eclecticism, Alexandru Ghica, J. Berthet, C. Enderle, L. Negrescu, urban, slums, the Old Court.

Abstract

This study consists of two parts summarizes presents the historical development and urban development of one of the oldest thoroughfares in the city of Bucharest. This arose due to relations with other neighboring cities (including Moldova, Lviv and Hanseatic City) and continues to grow especially through the establishment at the end of it - outside the city - a „Fair Out", formed due to trade fair and the need for disposal of commercial products, in rural case. The second part of the text is the presentation of eclectic architectural monuments that are left in disarray. Buildings plans published on this occasion can be used for a sensible restoration wich is required urgently.

I. Calea Moşilor. Evoluţie istorico-urbanistică

Alături de „Podul uliţei Mari" care continua sub numele de Podul cel vechi al Târgovişteі[1] şi de Podul lui Şerban Vodă (numit în secolul al XVIII-lea şi Podul Beilicului) Podul Târgului de afară este cel mai vechi drum bucureştean[2]. Ulterior se vor înfiripa şi celelalte drumuri importante: Podul Calicilor [azi Calea Rahovei], iar la finele secolului al XVII-lea, Podul Mogoşoaei [Calea Victoriei], care se suprapune mai vechiului drum al Braşovului. Toate aceste uliţe porneau de la Curtea domnească şi urmăreau traseul marilor drumuri comerciale continentale sau de interes local- care legau cele trei ţări române, integrându-le mai departe comerţului continental: „uliţa Târgovişteі", care se suprapune parţial cu uliţa Mogoşoaei, care după cum îi spune numele, ducea către Târgovişte, pentru a merge mai departe spre Braşov; „uliţa Târgului de Afară", prelungindu-se cu „drumul Focşanilor", aşadar spre Moldova; „uliţa Beilicului" din capătul caruia se continua „drumul Giurgiului"; "uliţa Calicilor"/ Caliţei din care pornea „drumul Craiovei" [Calea Rahovei][3].

„Uliţa Târgului de afară", ca şi celelalte artere principale de circulaţie, făcea legătura cu localităţile din împrejurimile oraşului, (Afumaţi), iar capătul ei de răsărit deschidea drumul care continua către Lvov, şi mai departe, spre oraşele hanseatice. Ceea ce vor deveni "Drumul Târgovişteі", Podul Şerban Vodă (Podul Beilicului) cât şi Podul Târgului de Afară, existau încă dinaintea formării oraşului Bucureşti, sub forma unor simple drumuri de ţară, ca segmente ale drumurilor comerciale şi au contribuit, se pare, la naşterea acestuia[4].

[1] Sau „drumul Braşovului".

[2] Vezi G. I. Ionnescu-Gion, *op. cit.*, p. 351, George Costescu consideră Podul Târgului de Afară a fi cel mai vechi drum al Bucureştilor, cf. G. Costescu, *Bucureştii Vechiului Regat*, Universul, Bucureşti, 1944, p. 49.

[3] Vezi *Planul Oraşului Bucureşti*, realizat de Vladimir de Blaremberg în 1842, redesenat şi publicat în Dan Berindei, *Oraşul Bucureşti, reşedinţă şi capitală a Ţării Româneşti 1459-1862*, Bucureşti, 1963.

[4] În secolul al XV-lea capitala Ţării Româneşti se afla la Târgovişte; în momentul primei atestări a cetăţii Bucureşti, în 1458-1459, devine evident faptul că aceasta este una dintre primele uliţe ale Bucureştilor, şi să nu uităm că viitorul oraş exista ca popas (sau târg) pe drumurile comerciale menţionate, încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Dar tronsoanele care vor deveni mai târziu "Podul Beilicului" şi "Podul Târgului de Afară" sunt la fel de vechi ca şi drumul Târgovişteі. "Drumul Giurgiului", la care se aliniază Podul Beilicului, este menţionat documentar la numai doi ani de la naşterea noului oraş, în 1461(*D.I.R.*, veacul XIII, XIV, XV, p. 132.), dar

Având în vedere că nu dispunem de mărturii cartografice decât începând cu anul 1770, de când datează primul plan al Bucureştilor, reconstituirea oraşului în secolele premergătoare nu poate fi decât una ipotetică, făcută fie în urma unor cercetări arheologice fie după documente, sau după imaginea arbitrară lăsată de unii călători străini; o cercetare mai nouă constă în analiza făcută pe planurile de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, prin analizarea tramei stradale, a parcelelor şi a sistemului de lotizare, ne oferă informaţii importante în privinţa celor trei componente de bază ale ţesutului urban: strada, parcela şi clădirea. Singurele certitudini într-un oraş în care „intemperiile" schimbau faţa oraşului la doar câţiva ani distanţă îl constituie bisericile, adevărate repere urbanistice. Acestea ne vor ghida în încercarea de a stabili evoluţia urbanistică a Căii Moşilor.

În secolul al XV-lea Bucureştiul era format de cetatea clădită peste o construcţie care datează din a doua jumătate a secolului al XIV-lea (cu fundaţii de cărămidă[5]) de către Vlad Ţepeş la 1458-1459. Curtea era înconjurată de ziduri care „se întindeau pe porţiunea de teren cuprinsă, în mare parte, între actualele străzi: partea dreaptă a străzii Şelari, strada Gabroveni, bulevardul 1848 [azi I. C. Brătianu] în dreptul Bărăţiei, apoi de-a lungul gârlei Bucureştioara, azi dispărută (curgea pe unde e strada Braşovenilor), marginând vechea albie a Dâmboviţei, cam de-a lungul actualei strada Halelor, spre a se încheia unde este astăzi colţul dintre această stradă şi strada Şelari"[6].

În secolul al XVI-lea, oraşul se extinde mai mult în partea stângă a cursului Dâmboviţei; în partea dreaptă a râului oraşul abia începuse să se dezvolte: limita de jos nu ajungea până la mănăstirea Radu Vodă, iar în sus nu trecea de mănăstirea Mihai Vodă. De cealaltă parte a Dâmboviţei, înspre nord-est, oraşul se întindea până pe locul bisericilor Sfântul Gheorghe vechi şi Stelea, iar înspre nord-vest, în jurul bisericii lui Ghiorma banul, Sărindar şi Sf. Ioan[7].

În acest timp viitorul „pod" al „târgului de Afară", care nu avea nume, cum dealtfel nu aveau nici majoritatea uliţelor, se întindea probabil până în zona bisericii Sf. Gheorghe, sau poate chiar până în cea a bisericii Răzvan, unde s-au descoperit urme de viaţă feudală de secol XV[8], unde se formase deja mahalaua Sfântului Gheorghe; o altă mahala care îşi avea ca hotar uliţa studiată este cea a bisericii Stelea; numele acestor mahalale apar în documente abia în secolul al XVII-lea, dar probabil că existau încă din secolul al XVI-lea, având în vedere că sunt două dintre cele mai populate[9]: un document din 27 aprilie 1664 ne aminteşte că în mahalaua Sfântului Gheorghe Vechi "au fost mai dă nainte vreme scaunele dă carne, ceale vechi, în ţigănie"; aşadar, mahalaua fusese în secolul al XVI-lea un loc în care locuiau ţiganii, adică la periferie, fiind locul unde se tăiau vitele[10] .

Moşia oraşului era formată din vii şi livezi care înconjurau oraşul. In apropierea oraşului se aflau şi case boiereşti şi săteşti. În drepta Dâmboviţei moşia oraşului ajungea până la hotarul moşiilor Jilava şi Măgurele; înspre nord-est ajungea până la

el exista cu mult înaintea acestei date, anterior chiar anului 1431, atunci când ni se spune că negustorii braşoveni treceau Dunărea pe la Giurgiu pentru a face negoţ. În ceea ce priveşte Podul Târgului de Afară, cu toate că este amintit în documente abia în veacul al XVI-lea (G. I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureştilor*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1998, p. 351.), el constituia un fragment din vechiul drum comercial care lega Ţara Românească de Moldova, şi care se continua spre Polonia şi Rusia (Bucureşti (ante 1458-1459) - Buzău - Râmnicu Sărat – Focşani - Bacău- Suceava - Cernăuţi sau Hotin, cele două vămi domneşti, iar de aici drumul comercial trecea prin Polonia pe la Cameniţa- Lvov, (de unde se ramifica ajungând până la Moscova, în Rusia); de la Liov, drumul continua spre oraşele hanseatice.

[5] Gheorghe I. Cantacuzino, *Cetăţi medievale din Ţara Românească în secolele XIII-XVI*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2001, p. 234.

[6] Vezi D.V. Rosetti, "Curtea Veche" în *Bucureştii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice*, sub redacţia prof. I. Ionaşcu, Editura Ştiinţifică, 1959, p. 147.

[7] Vezi Dan Berindei, *Oraşul Bucureşti, reşedinţă şi capitală a Ţării Româneşti 1459-1862*, Bucureşti, 1963, p. 38.

[8] Vezi D.V. Rosetti, *op. cit*., p. 156.

[9] Potrivit catagrafiei de la 1798, citată de Ionnescu Gion, mahalaua Sfântului Gheorghe Vechi număra 335 de case, fiind cea mai populată din oraş.

[10] Vezi C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1979, p. 301.

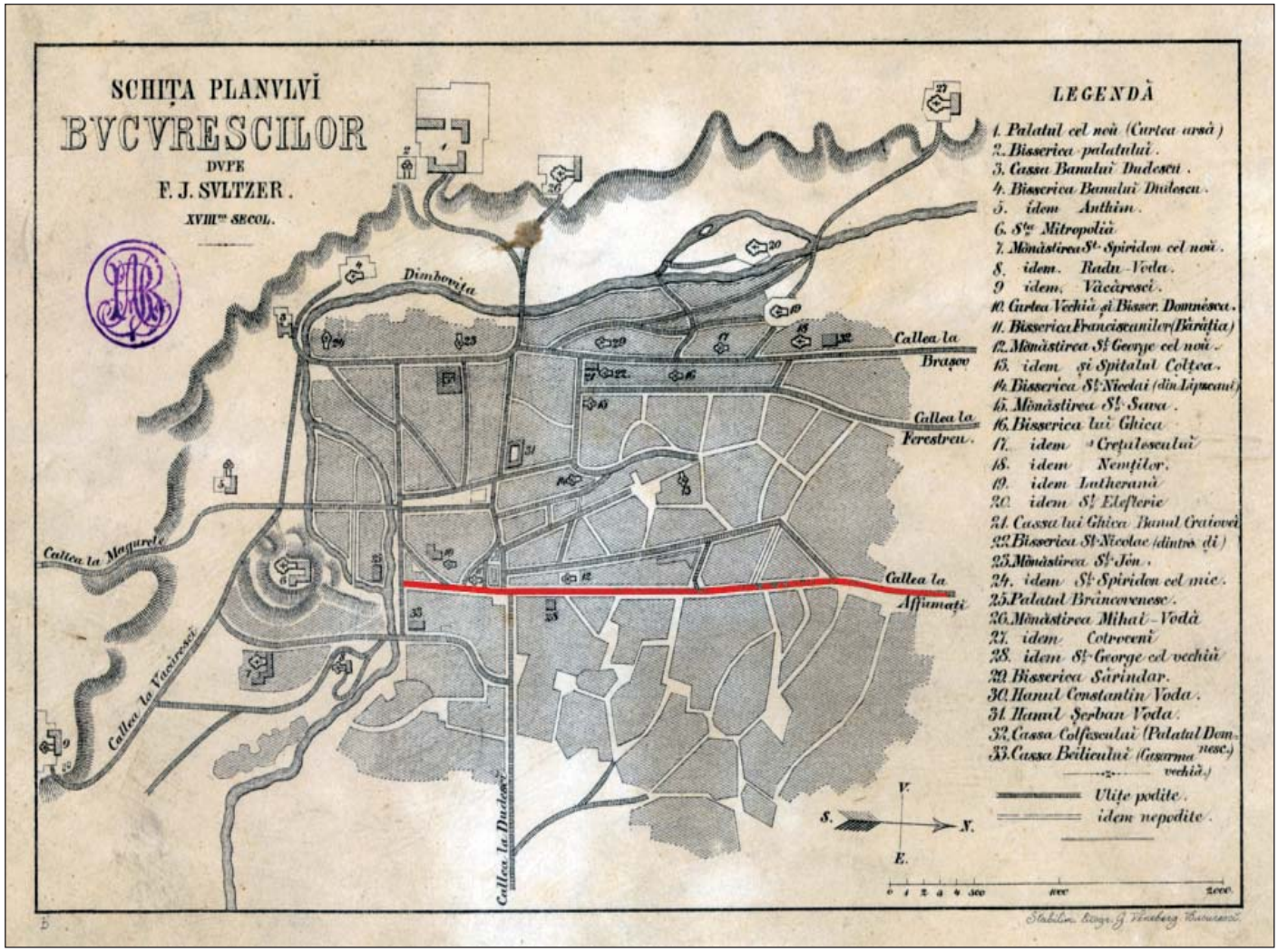

Fig. 1 - Schița Planului Bucurescilor după F. J. Sulzer. Biblioteca Academiei Române, DXXXVIII.3.

râul Colentina, iar spre vest până la satul Lupeşti[11].

Uliţele principale ale oraşului erau pavate cu un sistem interesant încă din acest secol; Pierre Lescalopier nu uită să-l amintească cu prilejul vizitei sale prin Bucureşti: „[...] pavajul oraşului este din trunchiuri de copaci”[12].

Începând cu secolul al XVII-lea Bucureştiul cunoaşte o dezvoltare teritorială evidentă. Pe artera studiată, continuă să se formeze de-a lungul ei sau tangenţial (ca zona limitrofă a mahalalei) pe lângă mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, noi mahalale: Răzvan[13], Scaune[14] (Măcelari), Scaunele pescarilor, Negustori (1669), Popa Herea (ulterior Sibilelor sau Sfinţi[15]).

Dacă până acum „podul” se dezvoltase mai ales datorită relaţiilor cu celelalte localităţi vecine

[11] *Ibid*.

[12] Paul Cernovodeanu, “Călătoria lui Pierre Lescalopier în Ţara Românească şi Transilvania la 1574”, în *S.M.I.M*, IV, 1960, pp. 433-463; vezi de acelaşi autor şi *Societatea feudală românească văzută de călători străini (secolele XV-XVIII)*, Editura Academiei, Bucureşti, 1973, p. 178.

[13] Menţionată în documente abia în 1742, T. Sinigalia, *op. cit, loc. cit*

[14] Mahalaua Scaune (Săpunarilor) este una dintre cele mai vechi; în secolul al XVII-lea mahalaua se mută din zona Universităţii de azi (pe locul unde se va forma mahalaua Sfântul Sava) spre răsărit, undeva pe actuala stradă Scaune. Vezi Constantin Giurescu, *op. cit.*, p. 308.

[15] Atestată documentar în 1711, dar exista la sfârşitul secolului al XVII-lea.

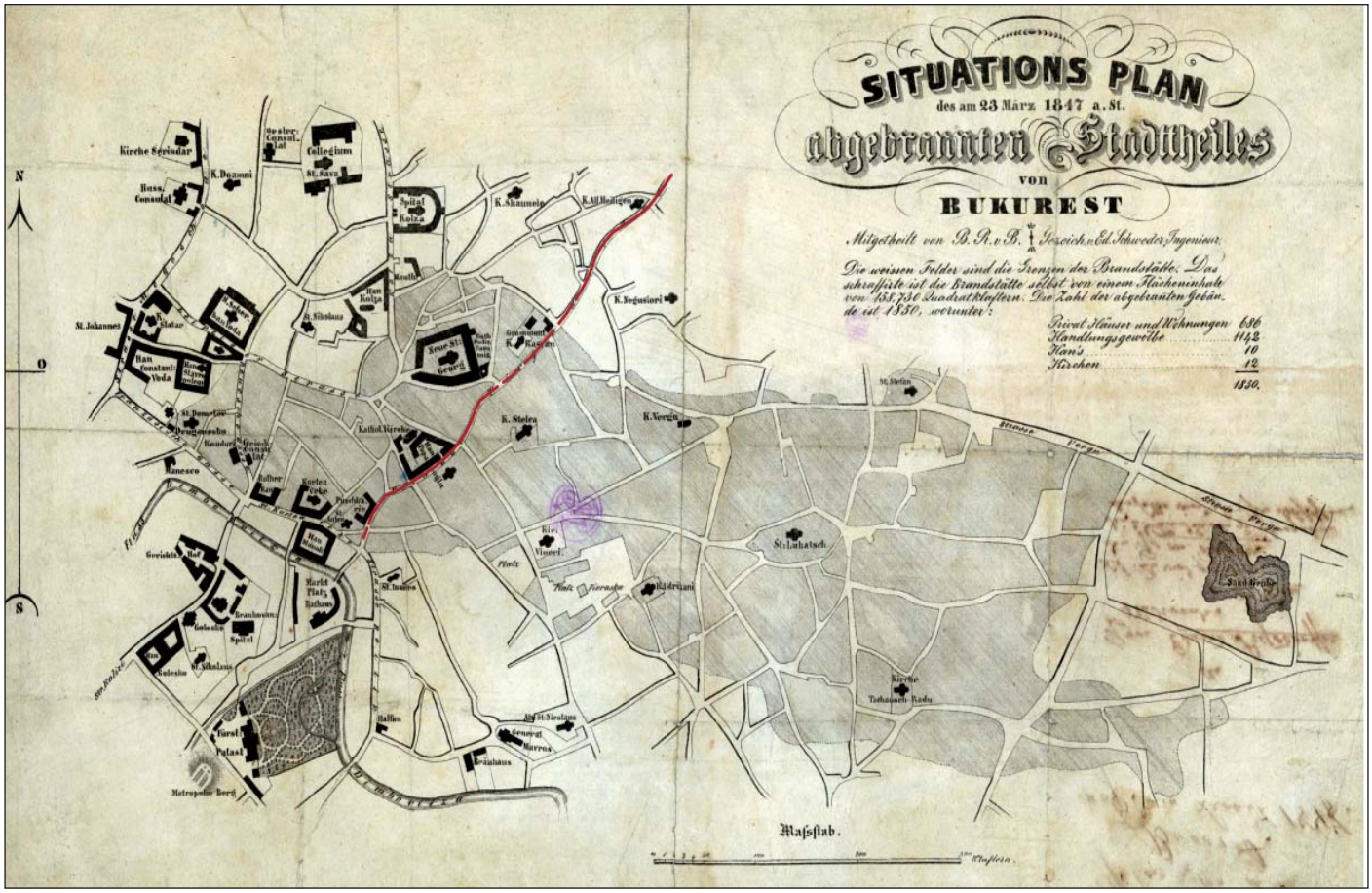

Fig. 2 - Calea Moşilor. Planul de situaţie al oraşului Bucureşti, întocmit de inginerul G. v. Ed. Schweder, 1847. Biblioteca Academiei Române

(inclusiv cu Moldova, Lvov şi oraşelor hanseatice), evoluţia sa în secolul al XVII-lea este strâns legată de târgul care se formează la capătul dinspre răsărit, în afara oraşului, de unde îi vine şi numele de „târgul de Afară". Târgul s-a format datorită relaţiilor comerciale şi nevoii de desfacere a unor produse, în speţă rurale, pe piaţa unui oraş aflat în plină dezvoltare, şi care se ţinea două zile pe săptămână (marţea şi vinerea). Aici se mai ţinea şi un târg cu durată mai lungă care purta numele de Moşi, străvechi obicei închinat pomenirii morţilor în sâmbăta Rusaliilor[16]. Atestat încă din secolul al XVII-lea, Târgul de Afară se desfăşura în vremea lui Matei Basarab la marginea răsăriteană a mahalalei Sibilelor, care constituia bariera oraşului[17].

Următorul reper după care putem stabili o altă zonă în care s-a fixat „Târgul de Afară" este zona bisericii Olari, care în secolul al XVIII-lea va găzdui acest târg. Drept mărturie stau numele unor străzi care amintesc de îndeletnicirile comerciale şi meşteşugăreşti puse în legătură cu târgul[18]:

[16] *Ibidem*, p. 325. George Potra consideră ceea ce se numea în secolul al XIX-lea Târgul Moşilor nu este nimic altceva decât Târgul de afară, care se va ajunge să se suprapună teritorial (împins tot timpul în exterior, datorită dezvoltării continue a oraşului) încă din prima jumătate a secolului al XVIII-lea cu locul, aflat la marginea oraşului, pe care se pomeneau morţii, avea loc parastasul şi împărţirea pomenilor, în memoria bătăliei care a avut loc la data de 25 octombrie 1632, lângă Obor, devenind astfel "Târgul Moşilor" Vezi George Potra, *Din Bucureştii de ieri*, vol. I, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1990, p. 366 şi urm.

[17] Vezi G. I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureştilor*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1998, p. 353; *Istoria oraşului Bucureşti*, lucrare realizată de un colectiv al muzeului de istorie al oraşului Bucureşti, vol. I, Bucureşti 1965, p. 136.

[18] Vezi George Potra, *op. cit.*, p. 367.

PERSPECTIVA CULORII DE ROSIU
din
Bucuresci
BIBLIOTECA Lt. COLONEL
D. A. PAPPASOGLU
N
E
V
S
Piata 24 Genarin
Hala
Calea Văcărest
Strada Lucaciu
Strada Palestiti
Piata Fieraska
Strada Gabroveni
Strada Colţei
Strada Şelari
Strada Şerbănică
Strada Şerbănică Vodă
Strada Şerbănică Vechi
Strada Şerbănică Nouă
Strada Şerbănică Nouă
Strada Şerbănică Nouă

Olari, Călușei, Vaselor, Buciumului, Brașoveni. De la mahalaua Sibilelor, pâna la biserica cu pricina care grupa și ea la rândul ei o enorie, formată majoritar din meșteri olari se mai formaseră în legătură cu „Târgul de Afară", cum începem să-l găsim menționat în documente, mahalalele Caimata, Armenească (mulți negustori armeni își aveau prăvălii aici), în partea stângă a podului, Negustori, Mântuleasa (Popa Drăguşin), în partea dreaptă, înspre târg.

Pentru sfârșitul secolului al XVIII-lea avem primele mărturii cartografice: planul din 1770, planul Sultzer (1781, fig. 1) planul Purcel și planul Ernst (1789, respectiv 1791). În jurul podului se grupează noi mahalale: în partea stângă, de la mahalaua Armenească, se naște mahalaua Popa Rusu (1718), Popa Pătru (1731) [Popa Petre], apoi Silvestru (1732) [Silivestru] și Precupeții Vechi; în partea dreaptă gasim: mahalaua Silvestru, care se continua și în partea dreptă, în "culoarea de Negru" pentru secolul al XIX-lea, Oborul Vechi, și Pantelimon (1752)[19]. Ulterior, la începutul secolului al XIX-lea mai găsim o mahala nouă, Ioan Moși, la stânga uliței (în culoarea de Galben), unde se găsea și bariera orașului, nume dat de la Târgul Moșilor din apropiere.

Pentru secolul al XIX-lea se observă că unele mahalale, care erau hotărnicite de strada Moșilor, și-au restrâns zona teritorială, iar că altele se măresc (suburbia Mântuleasa, Pantelimon). Grigore Ghica (1822-1828) este cel care va stopa aceste fluctuații teritoriale înspre răsărit ale târgului, stabilindu-i un amplasament permanent prin îngrădirea acestuia și prin pavarea „uliței Târgului de afară", și va poziționa bariera dincolo de terenul pe care se desfășura târgul, și asta datorită faptului că domnitorul își avea moșia în imediata vecinătate. Aici se oprește podul nostru; de acum înainte, el va fi pur și simplu înghițit de tentaculele orașului modern. Numele de Strada Moșilor și-l va primi în urma oficializării Târgului Moșilor[20], devenită apoi Calea Moșilor în 1878.

II. Case eclectice de pe Calea Moșilor

Odată cu trecerea timpului, numele unei străzi care era cândva uliță domnească, și una dintre principalele artere de circulație ale orașului, este dat uitării. În ciuda importanței sale economice care a condus la dezvoltarea orașului, și poate chiar la formarea acestuia, pe care majoritatea cercetătorilor se mulțumesc doar să o treacă în revistă, Calea Moșilor nu a făcut obiectul unui studiu sistematic.

Zona de studiu se limitează la partea care a reușit să supraviețuiască în urma regimului ceaușist, când mai bine de două treimi din întregimea străzii vor fi "înmormântate", la sfârșitul anilor '70, în vederea sistematizării, areal cuprins în zona rezervată centrului istoric al orașului, cu începere de la intersecția Căii Moșilor cu strada Bărăției până la întâlnirea acesteia cu bulevardul Carol I. Documentația rezultată în urma cercetărilor de arhivă, prin organizarea informației și fotocopierea planurilor originale, va putea folosi oricând pentru conceperea unor proiecte de urbanism sau de arhitectură și restaurare. Pe de altă parte, analizele arhitecturale conținute în acestă cercetare, atrag atenția în primul rând asupra valorii arhitecturale a clădirilor (majoritatea monumente de arhitectură) și apoi asupra stării acestora, atâtea câte au mai rămas și poate vor mai rămâne în picioare. Unul dintre hanurile datând din prima jumătate a secolului al XIX-lea cunoscut sub denumirea de hanul Neculescului sau al „ovreilor" scăpat demolărilor, mai dăinuie încă: se află pe Calea Moșilor la numărul 84.

Imobilele de pe Calea Moșilor ilustrează evoluția orașului de la începutul secolului al XIX-lea până în zilele noastre: se păstrează clădiri neoclasice, printre puținele de acest fel din București (hanul Neculescu, imobilul de la nr. 82), casele în stil eclectic având preponderența

[19] Pentru datarea mahalalelor de secol XVIII vezi Tereza Sinigalia,

[20] G. Costescu, *op. cit.*, *loc. cit.*

cea mai mare (imobilele de la nr. 34, 90, 94, 122, 69 etc.) stilul neoromânesc având doar un singur reprezentant (nr. 158), blocuri interbelice dintre care se remarcă clădirile grupate şi în front închis de la nr. 124-126 (1933, arhitect T. Popescu), şi construcţii contemporane nefericite cum ar fi imobilul de birouri Lafarge care alterează situl bisericii Răzvan.

Imobilul din Strada Cernica nr. 2 colţ cu Calea Moşilor

Amplasată în retragere cu câţiva metri de Calea Moşilor, la intersecţia cu strada Cernica, construcţia ne oferă un exemplu de casă de oameni înstăriţi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în formă de L cu latura mai scurtă spre stradă, compusă dintr-un corp central şi o aripă laterală. Latura mai scurtă reprezintă corpul central al clădirii, cu acces din strada Cernica, iar latura dezvoltată în lungime corespunde dependinţelor. Planurile imobilului nu sunt semnate, dar execuţia lor recomandă un arhitect străin, probabil de origine franceză. Clădirea a fost pentru o vreme în posesia lui Alexandru Ghica[21], membru al familiei domnitoare.

Imobilul are fundaţii de cărămidă, şi două pivniţe, care reprezintă doar 33,96 mp din suprafaţa totală a clădirii, ambele boltite *a vella*, una pentru corpul central accesul făcându-se din interior printr-o scară, aflată într-una din încăperile dispuse de o parte şi de alta a holului care face legătura cu corpul secundar, iar cealaltă la extremitatea aripii laterale, la care se ajunge din exterior.

Corpul principal prezintă un plan central, camerele fiind dispuse simetric în jurul unui hol pătrat deasupra căruia se află un luminator (fig. 4d). Colţurile holului prezintă în plan patru nişe semicirculare în grosimea zidului, încadrate de opt pilaştri adosaţi pereţilor, având în partea superioară capiteluri care înrămează uşile. Una dintre aceste nişe adăposteşte azi o elegantă sobă din *terracotta*, cu o decoraţie eclectică[22]. Pereţii prezentau picturi murale, astăzi acoperite de un strat gros de vopsea în ulei.

Legătura cu aripa laterală, se face pe de o parte printr-un hol care permite accesul într-o galerie vitrată de dimensiuni mari, care face legătura cu ultima travee a construcţiei, iar pe de cealaltă parte, prin spatele galeriei vitrate, unde se înlăţuie dependinţele formate din camerele servitorilor. O intrare secundară, era amplasată pe latura posterioară.

Faţada corpului central din strada Cernica (fig. 4b), prezintă trei travee, dintre care una este dispusă în ax, corespunzând intrării principale. Uşa este flancată de o parte şi de alta de câte doi pilaşti îngemănaţi, având partea înferioară casetată; la partea superioră se găsesc capiteluri corintice, care susţin cornişa deasupra căreia se înalţă un fronton bine conturat, al cărui traseu semicircular este întrerupt de un blazon, încununat de o acroteră. Ultima travee, plasată în capătul corpului lateral, reia elementele decorative de la intrarea principală: deschiderea corespunzătoare uşii, încadrată de astă dată nu de câte doi pilaştri, ci de unul singur cu caneluri, amplasaţi de o parte şi de alta, care susţin frontonul, identic cu cel al intrării principale, dar de dimensiuni mai modeste. Limitele faţadei sunt marcate prin bosaje de colţ. Faţada galeriei este formată din cinci panouri vitrate, cu structură metalică, cea din centru servind ca intrare.

Faţada din Calea Moşilor (fig. 4a) oferă ca element interesant privirii, tratarea traveei corespunzătoare salonului, subliniat la exterior printr-un decroş ce iese cu mai bine de o treime din planul faţadei. Partea decroşată prezintă trei ferestre, cea din centru fiind flancată de doi pilaştri, iar celelate deschideri de dimensiuni mai mici, încadrate la rândul lor cu pilaştri de colţ, identici cu cei de la intrarea secundară. Alte două ferestre

[21] Semnalat în planul din 1911, vezi şi Damé Frederic, *Bucarest en 1906*, Ed. 1907, il. p. 582.

[22] Unul dintre actualii proprietari susţine că existau patru sobe, pentru cele patru nişe.

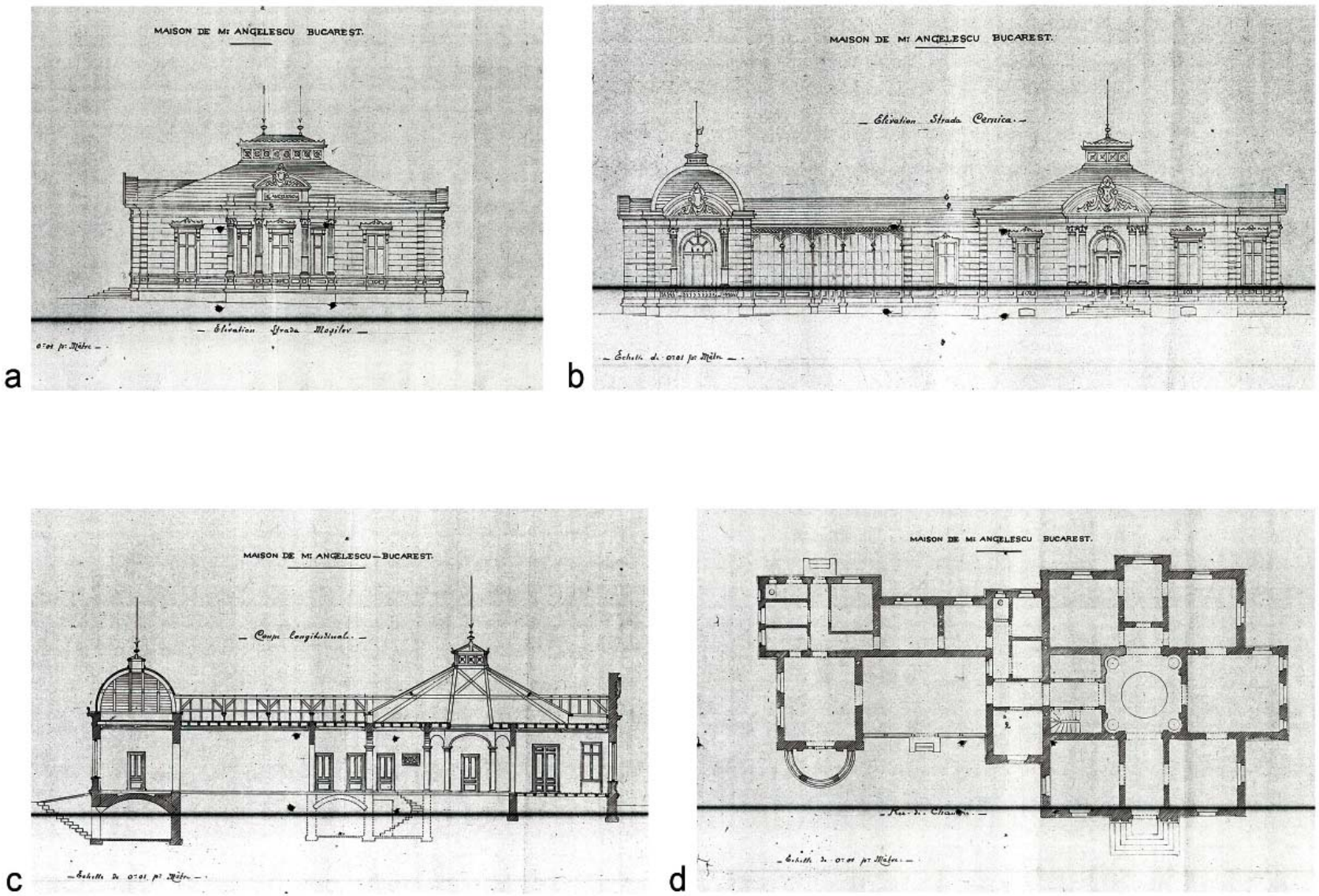

Fig. 4 – a. Faţada dinspre Calea Moşilor; b. Faţada dinspre str. Cernica; c. Secţiune longitudinală; d. Plan parter. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 38/1884.

sunt plasate pe lateralele decroşului. Pilaştrii susţin un impunător atic terminat cu un fronton aidoma celorlalte. Faţadele sunt tratate unitar, iar impresie de unitate este dată de euritmia unui repertoriu restrâns de elemente decorative, care combină liniile curbe cu cele drepte, în plan cât şi la faţade, fără a deveni plictisitoare.

Imobilul din Calea Moşilor nr. 25 (cod. LMI 13-II-m-B-19237)

Clădirea prezintă un plan în formă de L, format dintr-un corp central, aliniat la Calea Moşilor, şi o aripă laterală scurtă (corespunzând unei odăi şi latrinelor de serviciu). Planurile originale, doar cel al parterului, faţada din Calea Moşilor şi o secţiune, sunt semnate de arhitectul C. Enderle (activ între 1867-1886)[23], autorul unei alte case monumentale situate pe strada Lipscani la nr. 88, datând din anul 1874[24]. Repertoriul formal şi decorativ este cel eclectic, specific arhitecturii lui Enderle, dar rigurozitatea dispunerii acestora este de factură neoclasică.

Spaţiile parterului sunt dispuse simetric în jurul unui gang situat în ax, toată suprafaţa parterului fiind folosită pentru funcţia comercială prin cele patru prăvălii situate simetric de o parte şi de alta a gangului de intrare (fig. 5a). Spaţiile comerciale din dreapta gangului comunică cu nivelul etajului printr-o mică scară, iar cele din stânga, prin intermediul scării de serviciu din aripa laterală. Planul etajului nu s-a păstrat, dar din cercetarea pe teren a rezultat că imobilul comunica cu cel de la numărul 31. Aşa cum rezultă din cererea făcută de proprietarul D. Klaesi pentru obţinerea autorizaţiei, imobilul de la nr. 31, era tot proprietatea acestuia, construirea fiind începută doar cu o lună mai înainte[25], acum dorind "[...]a mări această construcţiune conform planurilor aici alăturate [...]"[26]. Spaţiile parterului construcţiei mai vechi, sunt de asemenea folosite pentru funcţia comercială, fiind vorba de două prăvălii, cu alte două odăi aferente.

Faţada corpului central prezintă trei travee, cea principală care corespunde intrării fiind plasată în axul construcţiei, uşor scoasă în rezalit, şi alte două în laterale, identice în ceea ce priveşte plastica decoraţiei (fig. 5c). Imobilul este situat pe o denivelare de teren, astfel că soclul construcţiei este mai înalt în partea stângă, intrarea la prăvălii fiind posibilă cu ajutorul a câtorva trepte. Golurile vitrinelor şi ale uşilor, se dezvoltă pe verticală; tâmplăria uşilor prăvăliilor (şi ale vitrinelor) nu s-a mai păstrat, dar în planul original acestea erau prevăzute în partea inferioară cu tăblii.

Bosaje puternic profilate decorează întregul registru al parterului. Etajul este delimitat de parter printr-un şir de muluri, dintre care se remarcă un rând de denticuli. Traveea centrală prezintă în proiectul original, două deschideri îngemănate, tratate sub forma unei ferestre franceze, unite la partea înferioară de conturul unui balcon având clasicul parapet cu pilaştri, iar la partea superioară un elegant fronton semicircular cu timpanul decorat cu elemente vegetale. De o parte şi de alta a balconului, despărţite prin pilaştri cu baze şi capiteluri corintice, golul unei ferestre străpungea faţada, cu ancadramente geometrice, terminată în partea superioară cu o cheie de boltă; deasupra, susţinut de console, se aşeza un fronton triungiular, formulă aleasă pentru a rupe din monotonia repetării aceloraşi soluţii decorative.

Traveea centrală este marcată la colţuri de câte un pilastru identic cu cele care încadrau fereastra etajului. La această formulă a traveei centrale, pe care am analizat-o conform planurilor de arhivă, se va renunţa, adoptându-se, probabil pe parcursul lucrărilor, formula actuală: o deschidere în axul traveei corespunzătoare unei ferestre, prezentând în partea inferioară un parapet cu pilaştri adosaţi, încadrată de două coloane adosate,

[23] Vezi Cezara Mucenic, *„Bucureşti un veac de arhitectură civilă secolul al XIX-lea",* Editura Silex 1997, p. 57.

[24] AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 11/1874, plan f. 18.

[25] În aprilie 1884, autorizaţia cu numărul 927, *Ibid.*, d. 41/1884, f. 181, verso.

[26] Cerere înregistrată la 18 mai 1884, *ibid.*, faţă.

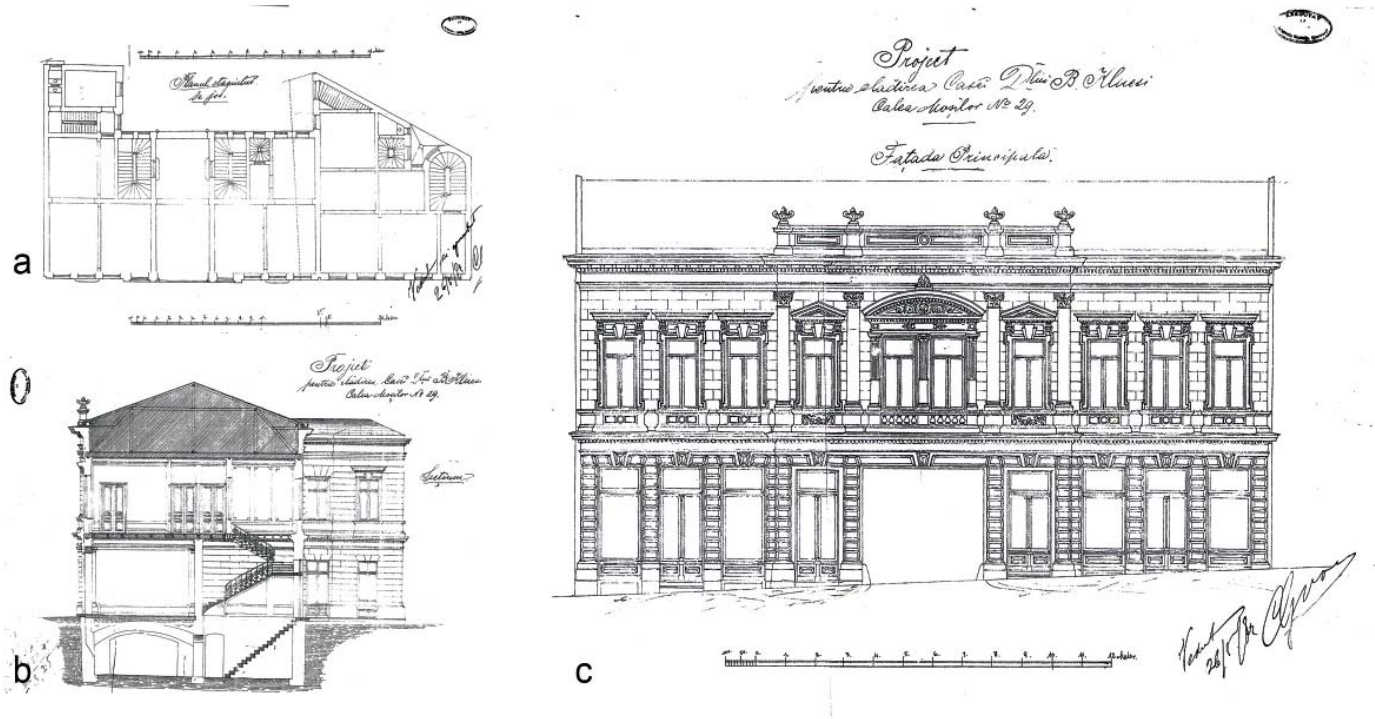

Fig. 5 - a. Plan parter; secțiune transversală; c. Fațada principală. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 41/1884.

cu capiteluri corintice, care susțin antablamentul și un fronton semicircular, întrerupt de un cartuș destul de greoi. Celelalte deschideri, plasate de-o parte și de alta, nu mai au funcția de ferestre, ci de uși care conduc spre un balcon având balustradă cu baluștri. Ferestrele traveelor laterale, identice, prezintă același tip de ancadrament, terminate însă cu o cornișă susținută pe două mici console, ancadramente pe care le putem admira și astăzi. Cornișa, masivă, prezintă printre mulurile simple un șir de denticuli. Deasupra cornișei se înălța un atic, încununat de agave, care astăzi nu mai există.

Interiorul gangului - astăzi închis - se bucură și el de o decorație interesantă, din ove și denticuli. Se remarcă grilajul din fier forjat, foarte bine executat.

Imobilul din Calea Moșilor nr. 34 (cod. LMI 13-II-m-B-19240)

Unul dintre cele mai elegante imobile este cel de la numărul 34, opera arhitectului Leonida Negrescu, oferindu-ne un exemplu de casă unde funcțiunea de locuit și cea comercială coexistă.

Proprietarul, M. Waraff, intenționase să-și transforme vechea clădire - care se compunea din pivnițe, parter și etaj - prin adăugarea unui etaj. Examinând însă vechea clădire[27], ajunge la concluzia că nu poate să păstreze din vechea casă decât "două ziduri laterale" și astfel se hotărăște să construiască un nou imobil, pentru care înaintează Primăriei planurile semnate de arhitectul Leonida Negrescu, spre a primi autorizația de construcție. Noua clădire avea în planuri înălțimea de 14,20 m "ceea ce-aflăm din referatul arhitectului Dobrescu, angajat al serviciului tehnic- este în contra art. 42 din Regulament, care prevede că pentru stradele dela 11-20 metri (cum este aceasta) înălțimea maximă a clădirilor nu poate fi de cât maximum de 13 metri"[28]. În autorizația de construcție, din 13 aprilie 1899, pe care o primește în cele din urmă, i se impune ca înălțimea casei să fie de cel

[27] Construită în 1897, vezi AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 606/1897.

[28] *Ibidem*, d. 408/1899, f. 1, verso.

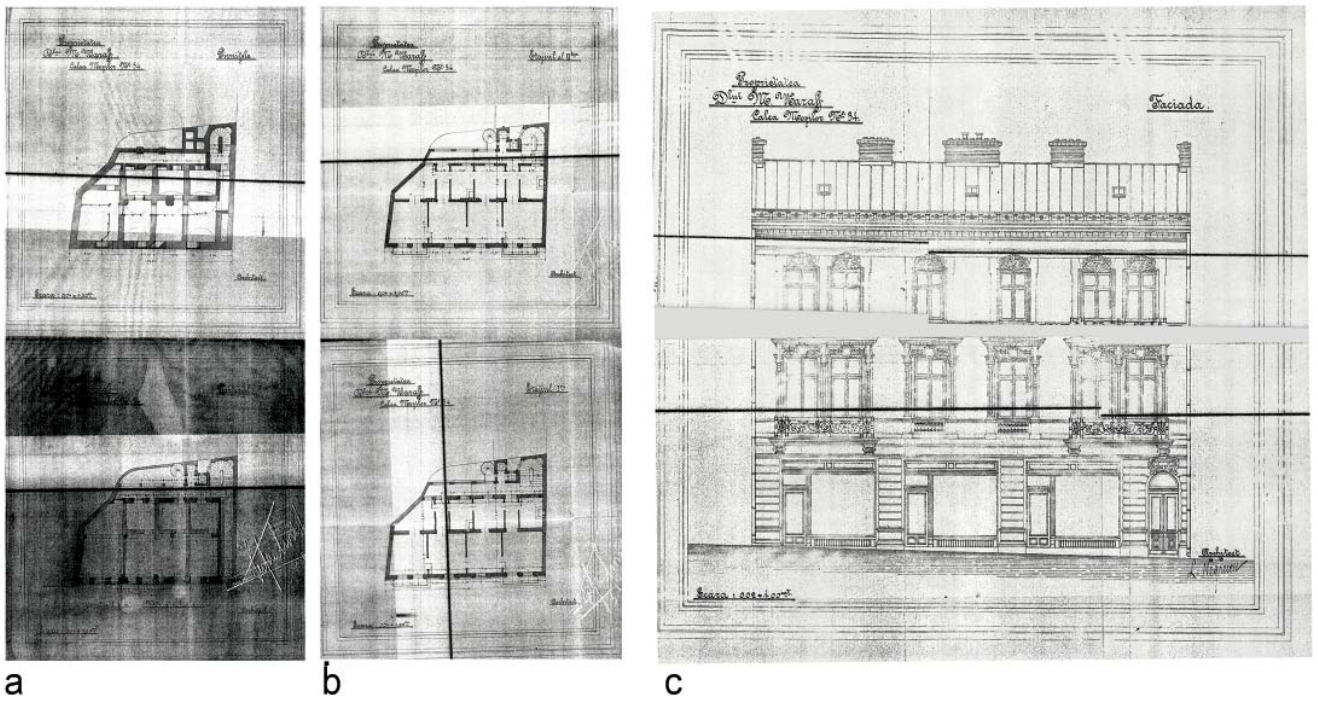

Fig. 6 - a. Plan pivnițe și plan parter; b. Plan etaj I și plan etaj II; c. Fațada principală. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 408/1899.

mult 13 metri și ca "la dărâmarea clădirei vechi se va stropi molozul [...] spre a se evita praful"[29]. Pivnițele, boltite cu bolți în leagăn și *a vella*, sunt dispuse pe toată suprafața construcției, având menirea de a adăposti mărfurile comercializate în prăvăliile de la parter (fig. 6a). Accesul la pivnițe este permis prin scara principală, care face posibilă comunicare cu apartamentele de la celelalte etaje. În planul parterului citim trei prăvălii, cu vitrine și căi de acces din stradă, plus alte trei încăperi aferente acestora, care comunică prin intermediul unui culoar. Intrarea în imobil se face printr-un gang[30] care ajunge la scara principală. În planul celor două etaje, identice, se remarcă sistemul de iluminare al camerelor, o parte dintre acestea primind lumina naturală prin deschiderile fațadei principale, iar cealaltă serie de camere, din curtea interioară, prin intermediul unei galerii cu goluri largi (fig. 6b).

Fațada principală se compune din trei travee, la parter prezentând deschideri generoase pentru vitrine și căile de acces, iar la etaje, câte două deschideri, cele limitrofe (o fereastră și o cale de acces) părând îngemănate prin legarea cu câte un balcon, susținut pe console (fig. 6c).

Decorația parterului se remarcă prin: bosaje, ancadramente ușor profilate, ce împodobesc zona din partea inferioară a vitrinelor și ușilor prăvăliilor. Intrarea, situată la marginea fațadei, având o deschidere semicirculară la partea superioară, este încununată de un cartuș bogat decorat, care se păstrează și astăzi.

Sensul ascensional al clădirii este dat de proporția deschiderilor etajelor, zvelte, având ancadramente fin profilate (mai ales cele de la al doilea etaj), și de elementele decorative care mizează pe verticalitate- pilaștrii foarte înguști care încadrează golurile primului etaj. Echilibrul compoziției fațadei este dat de liniile orizontale

[29] *Ibid.*, f. 3.

[30] Lățimea de 1,40 metri era minimum admis pentru astfel de coridoare.

ale bosajelor, de la registrul parterului, și de cel al nuturilor de la etaje, de balcoanele din fier forjat, de succesiunea baluștrilor de mici dimensiuni care suplinesc absența balconului la primul etaj în traveea centrală, și de decorația cornișei.

Decorația, destul de bogată, este riguros repartizată, limitându-se la ancadramentele deschiderilor, și la cornișă. Imobilul păstrează mult din concepția proiectului original, singurele transformări survenite în timpul ridicării construcției fiind renunțarea la cornișa din proiect, bogat decorată, și înlocuirea ei cu cea pe care o putem vedea și astăzi, mult mai simplă.

Imobilul din Calea Moșilor nr. 90 (cod. LMI 13-II-m-B-19257)

Inserată în rândul clădirilor eclectice de la sfârșitul secolului al XIX-lea, se remarcă în primul rând prin soluția planimetrică aleasă, în formă de U astfel încât terenul avut la dispoziție să fie folosit la maximum, și în al doilea rând prin interesanta decorație a fațadelor.

Imobilul datează din anul 1894, atunci când proprietarul, Leon H. Loebel "dorind a pune în executare o clădire masivă în Calea Moșilor no 90"[31] primește din partea Primăriei autorizația de construcție "cu obligația expresă ca ambele galerii de la etaj să fie construite în fier și deschise, servind ca simple pasagiuri"[32]. Din nefericire, numele arhitectului ne rămâne necunoscut, semnătura acestuia neputând fi descifrată.

Clădirea prezintă pivnițe pe toată suprafața construcției, accesul fiind posibil o dată prin cele două scări ale corpului central, și prin alte două scări, situate la extremitățile celor două aripi laterale. Calea de acces la parter și etaj consta într-un coridor (vestibul), astăzi deschis, care permitea accesul în cele două brațe laterale, prin intermediul a două scări principale, aflate în pandant (fig. 7c). Prăvăliile foarte largi, desfășurate pe două încăperi, doar două la număr, cu acces din Calea Moșilor, comunică cu restul camerelor, destinate funcțiunii de locuit (în ordinea dispusă în plan: dormitor, odaie, sufragerie, bucătărie, latrina) ordonate

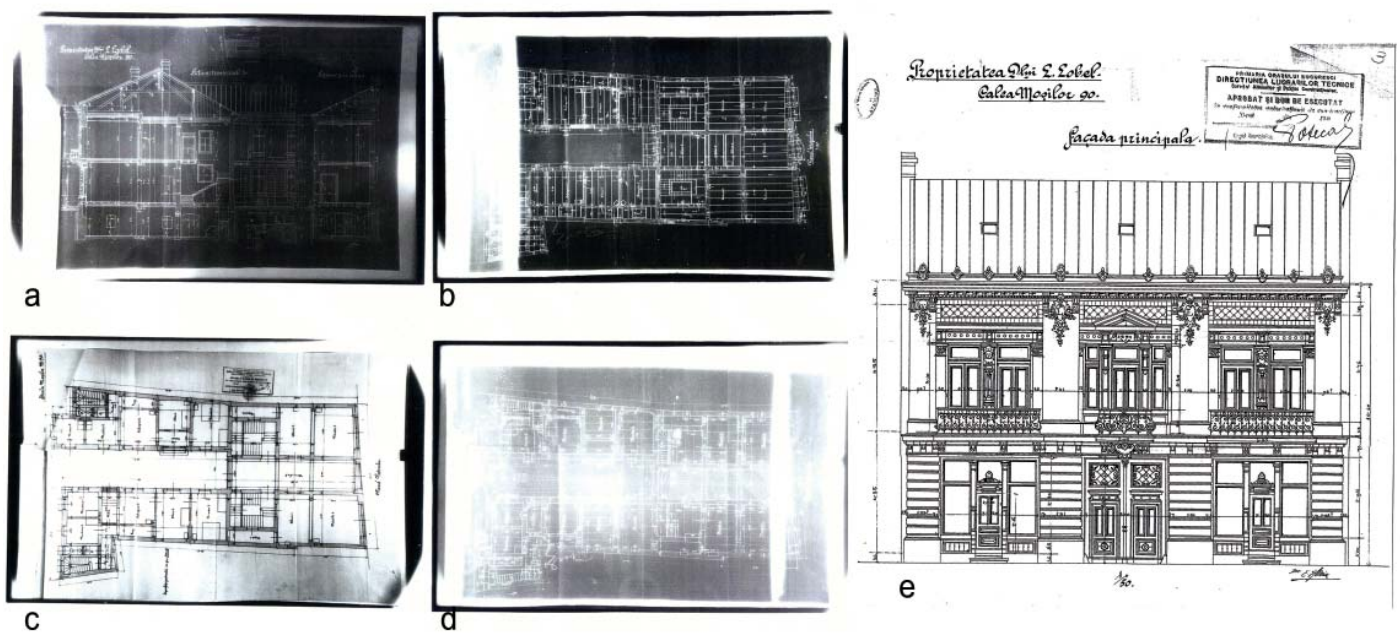

Fig. 7 - a. Secțiune longitudinală; b. plan parter; c. Plan etaj I; d. Plan pivnițe; e. Fațada principală. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 674/1894.

[31] AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 674/1894, f. 1.

[32] *Ibid.*, f. 2.

în aripile laterale. De remarcat este faptul că funcţiunea încăperilor este aceeaşi, pentru ambele aripi laterale, în cazul parterului. În privinţa etajului, avem de-a face cu două apartamente separate, ale căror saloane sunt luminate dinspre stradă (fig. 7b). Din planuri rezultă că imobilul avea funcţia de casă de raport, cu două prăvălii la parter, şi patru apartamente.

Faţada principală (fig. 7e), simetrică, este compusă din trei travee, dintre care cea centrală corespunde intrării principale (gangului) fiind situată în axul construcţiei. Cele două registre, cel al parterului şi cel al etajului, având aceeaşi înălţime (4,35 metri), folosesc sisteme de decorare diferite, specifice caselor cu prăvălii la parter şi locuinţa la etaj: la parter decoraţia se compune din bosaje frumos profilate, ale căror succesiuni de orizontale contribuie la echilibrul faţadei, şi din ancadramentele fin profilate ale vitrinelor şi a gangului de intrare, încununat de un cartuş bogat decorat. Interesantă este tocăria vitrinelor, dar mai alea a uşilor, consemnate în planul original, care din păcate nu se mai păstrează; uşile prăvăliilor erau decorate cu tăblii, delimitate de vitrine prin câte un pilastru adosat şi încoronate cu câte o acroteră. Registele parterului şi al etajului sunt delimitate printr-un brâu de muluri, susţinute la partea inferioară de console.

Tratarea etajului este remarcabilă ca decoraţie. Traveea centrală, prezintă trei deschideri, una corespunzând uşii care permite accesul la un balcon din fier forjat, celelate două, de o parte şi de alta, ferestrelor - mai înguste, delimitate de prezenţa unor pilaştri decoraţi la partea superioară cu două console dispuse succesiv una sub alta, cea superioară fiind înlăturată pe parcursul construirii casei, pentru a face loc unui mascheron cu figură de cap de leu, care susţine antablamentul frontonului triunghiular. Traveele sunt marcate la extremităţi de pilaştri, scoşi foarte puţin în relief, cu baze abia schiţate, terminaţi în partea superioară cu câte un blazon excesiv de decorat, în centrul căruia se găseşte iniţiala proprietarului (L). Cornişa, susţinută pe console, este formată din mai multe şiruri de muluri dintre care distingem un rând de ove, peste care se aşează unul de denticuli. Partea superioară a cornişei, era încununată de acrotere.

Imobilul din Calea Moşilor nr. 94

La prima vedere, imobilul din Calea Moşilor nr. 94 (număr vechi 82), situat la intersecţia Căii Moşilor cu bulevardul Hristo Botev, pare o clădire imensă, fără a ieşi în evidenţă nici prin decoraţie, nici prin formule arhitectonice deosebite. Dar sub straturile succesive de var care îmbracă astăzi faţada fără nici o urmă de consideraţie pentru trecut, reuşim să citim, prin simplitate, frumuseţea ei.

În urma cercetărilor de arhivă s-au găsit toate planurile acestei construcţii. În data de 29 februarie 1888, cei doi administratori ai "*Epitropiei Bisericii Armene*", îi fac cunoscut primarului Bucureştiului, despre intenţia Epitropiei de a-şi ridica un imobil în Calea Moşilor, la numărul 82, "*pentru a se putea întreţine şcoala acestei comunităţi de ambe secse şi în care se admite copii de orice religiune*", cerând primarului să-i scutească în acelaşi timp de taxele de construcţie având în vedere "*starea financiară a acestei epitropii şi lipsa de bani..*"[33] Aşadar, funcţiunea iniţială a construcţiei era în primul rând una comercială, imobilul prezentând prăvălii la parter. Astăzi, serveşte drept restaurant[34].

Clădirea, în formă de U, se desfăşoară pe întreg lotul, două dintre laturile sale dând una spre Calea Moşilor, iar cealaltă spre fosta stradă a Domniţei, azi bulevardul Hristo Botev şi este compus din pivniţe, parter şi etaj.

Pivniţele sunt constituite din ziduri groase de cărămidă (circa 70 centimetri), accesul la acestea făcându-se prin două scări dispuse simetric, în pandant, (scări care se continuă la etaj); alte două scări de serviciu, aflate la capătul celor două aripi laterale, fac legătura cu două încăperi ordonate de o parte şi de alta a axului clădirii. Unele pivniţe prezintă guri de aerise pe laturile celor două străzi.

[33] PMB, Serviciul Tehnic, d. 28/1888, f. 39.

[34] Restaurantul turcesc "Golden Falcon".

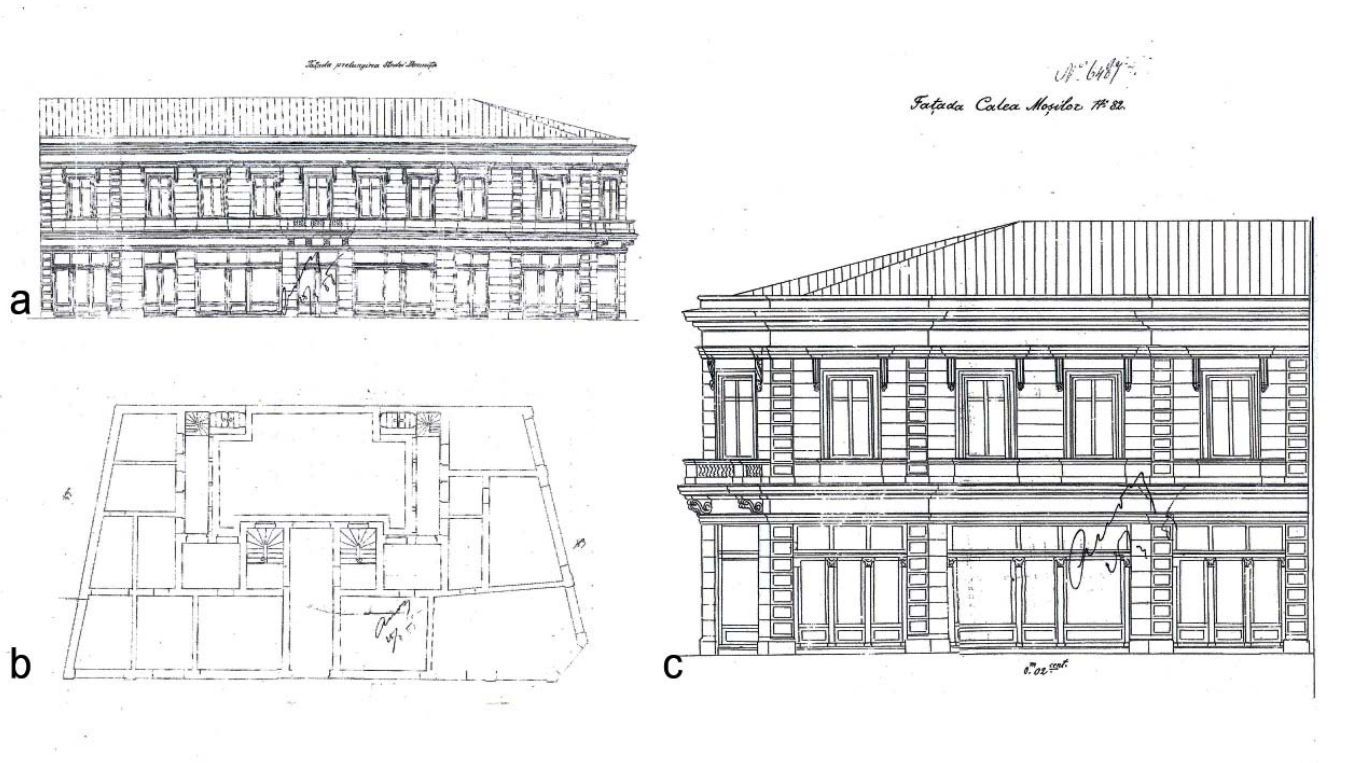

Fig. 8 - a. Fațada din str. Hristo Botev; b. Plan parter; c. Fațada din Calea Moșilor. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 28/1888.

Parterul (fig. 8b) este rezervat în totalitate prăvăliilor și spațiilor aferente, necesare acestora (depozite, etc). Pereții prezintă deschideri foarte mari la vitrine, de unde și efectul de traforare a zidurilor; cele două prăvălii aflate de o parte și de alta a gangului de intrare, situat pe strada Domniței, prezintă deschideri pe toată porțiunea dintre travee. Acestea comunică cu câte o cameră care permite accesul într-un hol îngust, lung, în capul căruia se află scara de serviciu și privatele. Din aceste holuri, se comunică și cu celelalte spații-anexă ale prăvăliilor.

La fațade, decorația aproape că lipsește. O găsim la parter doar sub forma unor bosaje de colț, marcând la exterior, structura internă a clădirii. Un brâu lat, format din muluri suprapuse, simple, desparte parterul de registrul etajului; bosajele parterului se continuă și la etaj, contribuind la echilibrul compoziției fațadei, al orizontalelor și al verticalelor. La colțul dintre cele două fațade se găsește un balcon clar conturat, cu baluștri, susținut pe console, decorate cu motive vegetale. Ancadramentele ferestrelor urmează traseul deschiderilor, având la partea superioară o cornișă puternic profilată, susținută pe console, încheiate în partea inferioară cu un element floral stilizat. O cornișă lată și frumos profilată, înconjoară cele două fațade, conferind unitate ansamblului.

Fațada dinspre strada Hristo Botev (fig. 8a), este simetrică față de gangul de intrare, deasupra căruia se conturează profilul unui balcon asemănător.

Imobilul din Calea Moșilor nr. 122 (cod. LMI 13-II-m-B-19260)

Situat în apropierea Bisericii cu Sfinți, imobilul de la nr. 122 se remarcă prin eleganța și rigurozitatea decorației, care îi conferă o notă specifică în ambianța celorlalte clădiri de pe Calea Moșilor.

La 21 martie 1895, arhitectul Jules Berhet (1884-1889), însărcinat cu executarea planurilor clădirii, cere primăriei să numească pe unul din arhitecții corpului tehnic "să ficseze alinierea

pentru a putea întocmi planurile de construcţie”[35]. La trei săptămâni, (la 12 mai 1895), acesta enexează planurile în vederea obţinerii autorizaţiei de construcţie[36].

Clădirea prezintă pivniţe pe toată suprafaţa spaţiului construit (fig. 9d), largi, spaţioase, legate de funcţiunea comercială a parterului compus exclusiv din prăvălii, accesul fiind realizat prin intermediul a patru scări, trei dintre ele permiţând accesul şi la etaj. Remarcăm faptul că pivniţele sunt compartimentate pe zone, fiecare acces separat, ceea ce trimite cu gândul la existenţa mai multor locatari ai imobilului, probabil negustori, care obişnuiau să închirieze pe un anumit interval de timp spaţii comerciale, cu locuinţa la etaj.

Parterul este compus din şase prăvălii, cu vitrine şi uşi la faţadă, cu spaţii aferente, care au cale de acces spre curtea interioară (fig. 9c). Accesul la pivniţe şi la etaj, cu excepţia unei singure prăvălii care comunică direct cu pivniţa, printr-o mică scară în colimason, şi cu etajul, printr-o altă scară, era posibil fie prin curte, care comunica cu scările, fie prin intermediul holului central, pentru prăvăliile dispuse în lateralele acestuia. Etajul era destinat funcţiunii de locuit (fig. 9b).

Faţada principală, cu o decoraţie riguroasă, sub forma unor bosaje reliefate la parter, cu ancadramente geometrice fin profilate la vitrine şi la cele două accese care conduc la etaj (funcţiunea de locuit), se eliberează în registrul etajului, diferenţiat de cel al parterului printr-un brâu de muluri suprapuse, puternic ieşit în afara faţadei, susţinut pe console ca o cornişă (fig. 9a). Balcoanele, superbe ca decoraţie, unul în prima travee (de la stânga la dreapta), iar celălalt în cea de-a patra travee a etajului, susţinute pe console, terminate la capete cu câte un *grottesco*, prezintă un parapet traforat, golurile având forma dreptunghiulară cu colţurile tăiate, cu elemente decorative din fier forjat. Ancadramentele ferestrei şi uşii care permite accesul spre balcon, foarte puţin profilate (ca toate celelalte), terminate la partea superioară de frontoane dreptunghiulare, sunt despărţite prin pilaştri laţi, decoraţi cu nuturi. Cornişa, foarte lată, cuprinde o friză de casetoane cu o decoraţie bogată, scoase în relief foarte mult, peste care se aşează un rând de denticuli, încoronaţi la rândul lor de o mulură încărcată de decoraţie.

Clădirea ne oferă un exemplu pentru casa de negustor cu dublă funcţiune: comercială şi de locuit. Din analiza planurilor rezultă că parterul era destinat exclusiv funcţiei comerciale şi cum una dintre prăvălii având acces direct la pivniţe şi la etaj, unde se afla spaţiul locuinţei, ne face să credem că proprietarul Haritiadis era el însuşi negustor, el folosind cel mult trei prăvălii, restul fiind închiriate diverşilor negustori. Nu este exclus ca şi unele camere de la etaj să fi fost închiriate acestora.

Imobilul din Bulevardul Carol I nr. 64[37] (cod. LMI 13-II-m-B-19325)

Situat la intersecţia Căii Moşilor cu bulevardul Carol I, clădirea articulează piaţeta formată din intersectarea străzilor Calea Moşilor, bulevardul Carol şi strada Latină, urmărind traseul curb al piaţetei.

Din cercetarea de arhivă, aflăm că profesorul Theodor Popescu, proprietarul clădirii, mai deţinea trei imobile, unul situat pe strada Negustori, nr. 5, altul pe bulevardul Carol, nr. 75, şi încă o casă pe Calea Moşilor, la nr. 268, la care adaugă dependinţe în anul 1904[38].

Iniţial, proiectul clădirii avea inclus în planuri şi un „entre-sol” (fig. 10b), la care se va renunţa „deoarece planurile au fost întocmite pe înălţimea de 15,20 m”[39] înălţimea canonizată a unei clădiri pentru „Bulevarde şi Splaiuri” neputând depăşi 13 metri[40]. Planurile vor fi aprobate de Primărie, dar cu câteva corecturi semnalate în planuri, una din ele prevăzând ca „Fereastra mare de la scară se va

[35] AN-DMB, fond PMB, Serviciul tehnic, d. 806/1895, f. 1.

[36] *Ibid*., f. 4.

[37] Pe planul cadastral actual figurează cu nr. 74.

[38] AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 165/1904, f. 1.

[39] *Ibidem*, d. 142/1905, f. 10.

[40] *Ibid*., f. 1, verso.

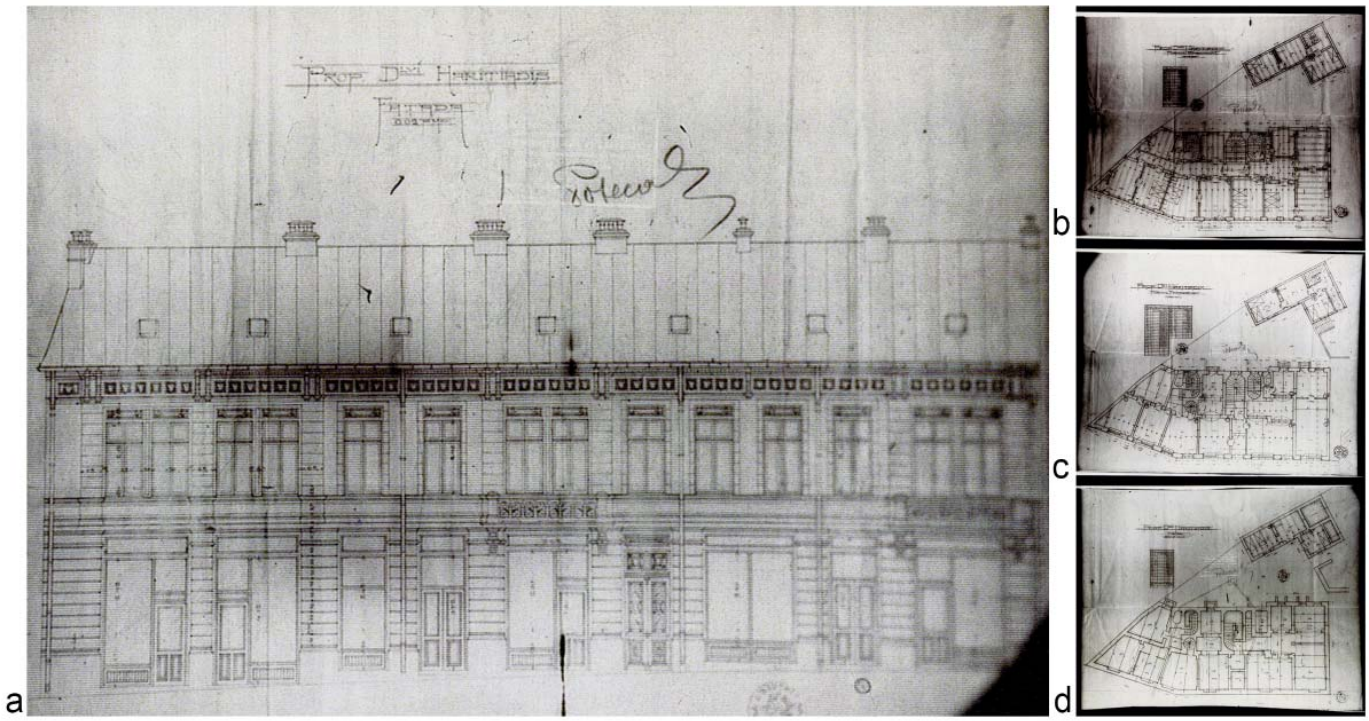

Fig. 9 - a. Faţada principală; b. Plan etaj; c. Plan parter; d. Plan subsol. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 806/1895.

închide nefiind la 2 m depărtare de vecini”[41].

Pivniţele se întind pe toată suprafaţa construcţiei, accesul făcându-se printr-o scară principală şi o altă scară de serviciu dispusă lateral dreapta în *colimaçon*, pentru partea cu magazine, dinspre Calea Moşilor. Accesul la cealaltă parte a pivniţelor dinspre strada Mântuleasa se face din curtea interioară (fig. 10c).

Intrarea se face în axul construcţiei, dinspre bulevardul Carol I, printr-un hol care conduce spre casa scării principale, monumentală, prin care se accede la apartamentul de la etaj. Holul permite accesul la micul apartament de la parter, cu vedere spre strada Mântulesei, compus din vestibul, dormitor, salon şi „odaie” (bucătaria). Salonul, de formă circulară, comunică direct cu toate celelate spaţii. Accesul la acest apartament se mai face şi din strada Mântuleasa, printr-un pasaj lung şi îngust, care dă în vestibul. Din capătul pasajului, se ajunge în curtea interioară, care comunică cu anexele spaţiilor comerciale.

Partea parterului din dreapta axului clădirii, de pe Calea Moşilor, era destinată funcţiunii comerciale. Pătrunderea în cele două magazine, se putea face direct din Calea Moşilor, prin cele două intrări cu vitrine, dar şi din corpul cilindric care marchează intersecţia străzii cu bulevardul. Interesant este că în proiectul iniţial, spaţiile comerciale se continuau şi la nivelul entre-solului, prin intermediul unei scări în *colimaçon*, localizată în primul magazin de la parter. Scara cobora la pivniţe, care serveau ca depozite de mărfuri.

Etajul era destinat strict funcţiunii de locuit, un apartament pe toată suprafaţa palierului (fig. 10d). Accesul la apartament, pe lângă cel posibil din scara principală, mai putea fi făcut prin intermediul unei scări de serviciu; ambele scări dau intr-un vestibul prelungit cu câte două mici coridoare având capetele semicirculare, urmărind traseul existent al încăperii scărilor de la parter,

[41] Autorizaţia de construcţie din 30 mai 1905, nr. 21888, *ibid.*, f.2.

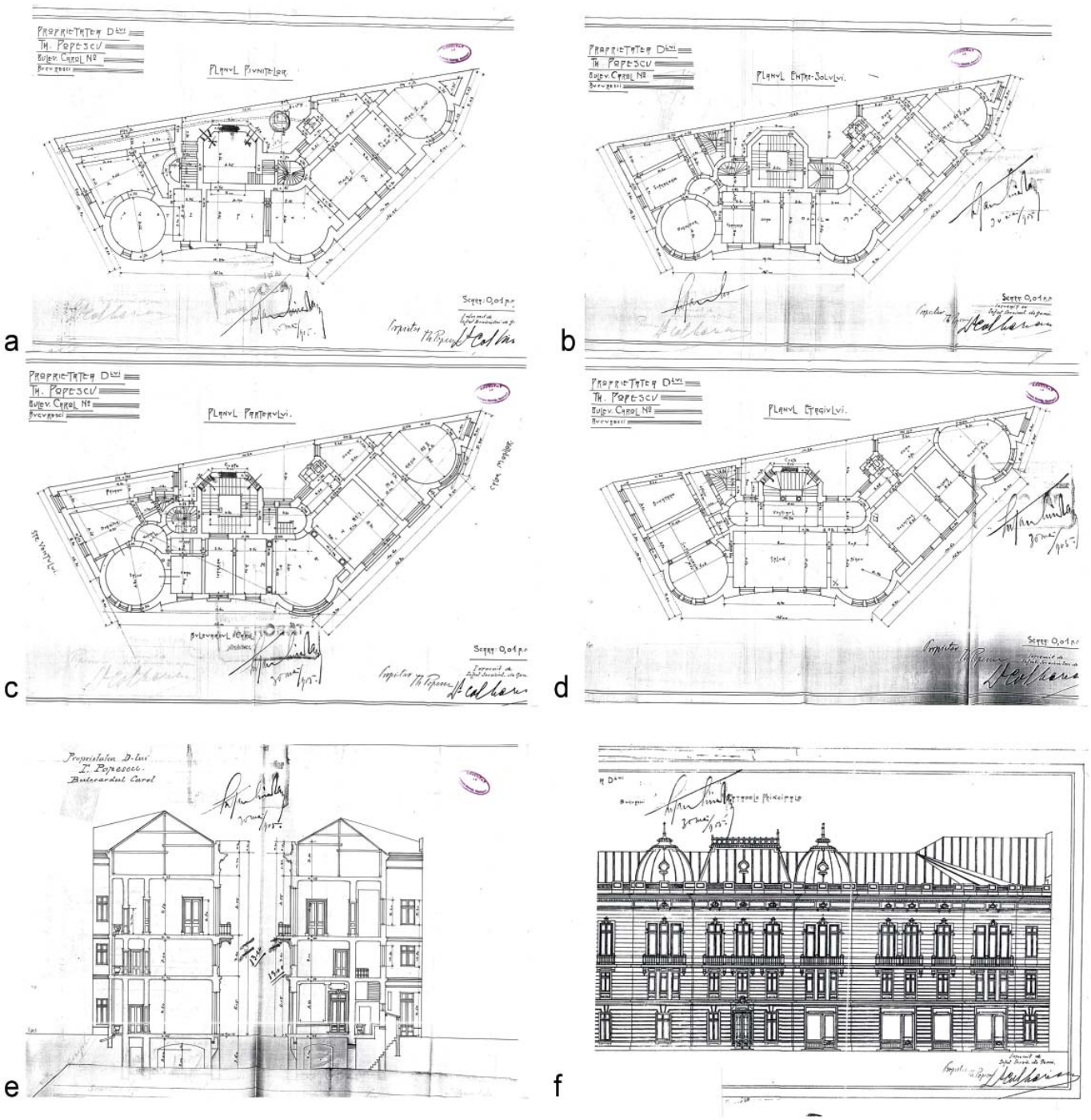

Fig. 10 - a. Plan pivnițe; b. Plan mezanin; c. Plan parter; d. Plan etaj; e. Secțiune; f. Desfășurare fațade. AN-DMB, fond PMB, Serviciul Tehnic, d. 142/1905.

făcând accesul pe de o parte la zona de zi (partea dinspre strada Mântuleasa şi bulevardul Carol) şi spre zona de noapte (Calea Moşilor). Cele două zone sunt mediate de salon, de dimensiuni mari, având o privelişte deosebită asupra piaţetei, prin cele trei deschideri ale balconului. Partea stângă a apartamentului, este compusă din bucătărie, şi o interesantă sufragerie, care combină în plan dreptunghiul cu cercul, întersectarea lor fiind marcată de câte două colonete. Partea dreaptă a vestibulului este legată in mod direct cu biroul şi indirect, prin intermediul unui coridor, cu cele două dormitoare, mediate de o "toiletă".

Faţada principală (fig. 10f), de pe bulevardul Carol I, urmează traseul curb al piaţetei şi este compusă din trei travee, cea centrală corespunzând intrării principale, deschidere înconjurată cu un ancadrament cu o decoraţie florală (lalea stilizată), terminată în partea superioară cu un fronton ornat cu ocheie de boltă. În registrul parterului, cele două corpuri semicilindrice, prezintă câte o deschidere, respectiv o fereastră pentru cel care marchează intersecţia bulevardului Carol I cu strada Mântuleasa, şi o vitrină cu cale de acces în magazin, pentru cel din Calea Moşilor.

Etajul, reia deschiderile de la registrele anterioare, golul central având funcţia de cale de acces spre un balcon lung, susţinut pe console. Ancadramentele dreptunghiulare ale deschiderilor, simple, întrerupte pe lateral de câte un motiv decorativ, sunt terminate în partea superioară cu câte o cheie de boltă. Acelaşi tip de decoraţie se regăseşte şi la ancadramentele ferestrelor (ferestrele au lăţimea mai mică) celor trei corpuri semicilindrice (inclusiv cel de pe Calea Moşilor). Cele trei faţade ale imobilului, cea principală, de pe bulevardul Carol I, şi cele laterale, prezintă o decoraţie simplă, folosindu-se un repertoriu restrâns de elemente decorative, specifice stilului eclectic. Cornişa, destul de lată, cuprinde o friză în care casetoanele alternează cu câte un element decorativ. Deasupra cornişei se înalţă un atic cu baluştri. Cele două corpuri semicilindrice, care încadrează faţada principală, sunt terminate la partea superioară cu două cupole, acoperite cu tablă de zinc, având în ax câte o lucarnă în formă de "ochi de bou".

În prezent, clădirea are funcţiunea de birouri a firmei Kiwi Finance**.** Restaurată după 1992, clădirea constituie un frumos capăt de perspectivă dinspre tronsonul II al Căii Moşilor.

Concluzii

Pe parcursul acestui studiu am încercat să conturez profilul uneia dintre cele mai vechi străzi bucureştene, aflată astăzi într-un proces continuu de degradare. Cercetarea documentelor Arhivelor Naţionale, fondul Primăriei Municipiului Bucureşti, au condus la naşterea acestei documentaţii, care va putea fi valorificată ulterior şi utilizată în conceperea unor proiecte de urbanism sau de arhitectură şi restaurare. Sunt făcute cunoscute proiectele unor arhitecţi consacraţi (precum Leonida Negrescu, C. Enderle) dar şi a unora mai puţin cunoscuţi care activează în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (J. Berthet). Tronsonul vechi, care face obiectul cercetării noastre, cuprins de la intersecţia Căii Moşilor cu strada Bărăţiei, până la intersecţia ei cu bulevardul Carol I, se află în prezent în marele pericol de a fi integral demolat. Foarte multe case, unele fiind declarate monumente de arhitectură de către Direcţia Monumentelor Istorice, sunt lăsate special în paragină pentru a fi demolate, în scopul folosirii terenului aflat în plin centru al Bucureştiului. De asemenea, imobilele considerate insalubre şi nefolositoare, au fost demolate, de unde şi aspectul de front discontinuu al străzii de astăzi. Mai mult de o treime din suprafaţa parcelelor ocupate înainte de clădiri, reprezintă acum terenuri virane, intervenţiile de arhitectură contemporană trebuiesc efectuate cu multă grijă, astfel încât integrarea elementului nou să fie acceptată de ambianţa eclectică a caselor de la sfârşitul secolului al XIX-lea. Un program special de conservare arhitectonică ar salva o parte a ceea ce a fost Bucureştiul în veacul al XIX-lea.